

Honore de Balzac: Oče Goriot. Sivi kondor. Ljubljana: MK, 1962. KOŽ-m

- rojen 1799
- zgodaj šel od doma, živel na polo samostansko, na pol vojaško Ž
- slab učenec, veliko bral
- preselili v Pariz
- vpisal na Sorbono, da bi študiral pravo
- bil na praksi pri nekem odvetniku, oče načrtoval, da mu bo kupil notariat
- v njem raste želja po denarju in slavi, važno mu je bilo, da se otrese domačega varstva
- sklenil postati pisatelj
- sprva napisal nekaj romanov, ki so danes povsem pozabljeni, se ni niti podpisal s pravim imenom
- poskusil se je tudi kot založnik in tiskarnar – popolni polom
- podvrgel se je strogi disciplini – pisal od 10-14 ur na dan
- tudi potoval, bil na podeželju in nekaj lj izkušenj: ljubezen do prijateljice Laure de Berny (roman Lilija v dolini) in do poljske plemkinje Eve Hanske, s katero se je po 17 letih dopisovanja poročil
- pet mesecev po poroki umrl v Parizu
- napisal več kot 40 knjig
- prvo delo, podpisano s pravim imenom so Vstajniki, 1829, zg roman po zgledu Scotta
- 1833 začne pisati velike romane □ Človeška komedija, 1842 (Eugenie Grandet, Oče Goriot, 1834, Izgubljene iluzije, Teta Liza, Striček Pons, Kmetje)
- **Človeška komedija**
- slika fr db od konca Napoleonove vlade
- dela so samostojna, čeprav se včasih pojavljajo iste osebe
- razvrščeni v:
 - o Prizori iz zasebnega Ž (Goriot)
 - o iz Ž province (Eugenie Grandet, Lilija v dolini, Izgubljene iluzije)
 - o iz pariškega Ž (Teta Liza, Striček Pons)
 - o iz političnega, vojaškega, podeželskega Ž

- očitajo mu, da nima mere: preveč se ustavlja ob malenkostih, preveč je gostobeseden in preveč je opisovanja podrobnosti
- pomanjkanje okusa: ne izogiba se neverjetnosti, solzavim prizorom
- nabuhel slog, pomanjkanje občutka za naravo
- ni dober v opisovanju nežnih čustev
- mlada dekleta so blede, nasprotno pa so mladeniči dobro opisani: razkol med ideali mladosti in spoznanjem o ogabni zakonitosti meščanske db, enako velja za ljudi v zrelih letih
- romani so freska treh desetletij fr db: različnost db razredov, poklicev (plemiči, meščani, vojaki, kmetje, bankirji, odvetniki, novinarji)
- pokrajine, mesta, hiše so slikovito okolje, pa tudi zg in zemljepisno pomemben okvir za početje ljudi
- človeka ne gleda samega zase, zmeraj je povezan z okoljem, ki ga hkrati oblikuje in odseva njegova dejanja
- iz množice izstopijo tipične figure, za posameznikom prikaže njegovo ozadje

- junaško obdobje fr Reve je vzpodbudilo meščanstvo, da je razvilo vse svoje kreposti; toda s padcem Napoleona je te dobe konec
- ideali so bili le še zlagan okrasek dbe
- energijo so usmerili drugam, v uživaštvo, vrednota je ena sama – denar
- za dosego cilja (imeti denar, zapravljeti ga) ni nobena žrtev prevelika
- Balzac je hkrati socialist in moralist

- preplet dveh tem:
 - o očetovska ljubezen, ki meji že na blaznost (oče Goriot) + demoraliziranje mladega Čl pod pritiskom krivic, nasvetov (Eugene de Rastignac)
 - o Rastignac je stremljiv; doma revni – želja po uveljavitvi; v Parizu kmalu spozna, za kakšno ceno bo to dosegel – hčeri očeta Goriota sta se uveljavili tako, da sta uničili, zatajili, povsem izkoristili svojega očeta
- dve poti: izkoristi zveze svoje plemiške sestrične in se povzpne v db čez ženske
- se bogato oženi in pristane na umor
- to drugo pot, ki mu jo nakazuje pobegli kaznjenelec Vautrin, zavrne, kljub vsemu pa o njej razmišlja
- oče Goriot umira, nobena od hčera ne pride k njemu; pokopljejo ga za Rastignacov denar; spozna, da je družina prevara, upor, kakršnega predlaga Vautrin, je nemogoč; odloči se za boj, ki je zakon svetovljanske družbe; ko gleda Pariz z vrha, na katerem je pokopališče, izreče besede: "Zdaj pa se skusiva midva!"

- Balzac je predhodnik velikih realistov 19. stol., most med romantiko in realizmom
- romantika: nenavadni, skoraj demonični junaki, ki jih obvladuje ena sama strast
- realizem: znanstvena podrobnost, smisel za resničnost

Janko Kos: spremna beseda k romanu

- že ob izidu uspešno delo – napeta, jasna, zapletena zgodba, slikovitost okolja, oseb, dogodkov, prepletanje očetovskih in zločinskih strasti
- posebno mesto v Človeški komediji – imenovali celo "roman-ključ" ali "matična celica"
- 1842 napiše znamenit predgovor v cikel: poudari filozofske, znanstvene, politične, verske vidike, ki so ga vodili pri zasnovi tako obsežnega dela
- oris fr db zasnoval po zgledu naravoslovca Geoffroyja Saint-Hilaira (živalske vrste se spreminjajo v skladu z okoljem)
- želel ustvariti zares enotno in celovito delo, zato se je odločil popisati celotno družbo: tako se osebe vračajo iz romana v roman, v enem začnejo svoje Ž, stopijo v drugem v ospredje, nato izginejo ...
- posamezen roman res ima svoje meje, vendar življenje posameznih oseb ni nujno, da je z njim tudi zaključeno
- o **očetu Goriotu** izvemo vse res samo v tem romanu; na koncu prvega poglavja: nekdanji testeninar, obogatel v času revolucije, po poroki obeh hčera polagoma drsel tragičnemu koncu naproti; v zadnjem poglavju je natančno opisana njegova smrt – tako se v drugih romanih več ne pojavi, mogoče se samo omeni ali pa se daje za zgled njegova očetovska lj (Blišč in beda kurtizan); središčna oseba romana
- **Rastignac**: prvič omenjen v Šagrinovi koži (zrelejši, družabno preizkušen, hlratu povsem pokvarjen), v Goriotu opiše njegove začetke: rojen 1798 na podeželju, pride v Pariz, da bi študiral, stopa v pariško visoko družbo; nato ga srečamo v Izgubljenih iluzijah (drži se

Nuncingenove), Ženitna pogodba (politično dejaven), v Kurtizanah se sreča z Vautrinom, postane minister javnih del, poroči se z Delfinino hčerko, njegova pot se konča v Nehotnih igralcih, kjer je minister in znamenit državnik, ima visoko rento, grof

- **Vautrin:** 1. (kot stari Goriot) nastopi v tem romanu; rodil pred fr revolucijo, prišel v ječo, ko se je žrtvoval za drugega, od takrat nekronani kralj zločinskega podzemlja; nato spremljamo njegovo pot v več romanih; na koncu preide iz zločinca v šefa policije
- stranske osebe v tem romanu pridejo v ospredje v drugih: vikontesa Beauseantska (pomaga Rastignacu, daljna sorodnica): njena usoda po razhodu z markizom Ajuda-pintom se nadaljuje v Zapuščeni ženi
- vojvodinja Langeaiska – istoimenski roman – zapusti Pariz, da bi preživela Ž v samostanu na španskem otoku
- Delphina Nuncigenova: v drugih romanih jo srečamo v Rastignacovi družbi, na koncu se mu odpove, ga omoži s svojo hčerko (Poslanec iz Arcyja)
- Anastazija Restaudska: omenjena predvsem v romanu Gobseck
- v tem romanu prvič uveljavil tehniko vračajočih se oseb, in to s posebnim poudarkom
- Rastignac in Vautrin začenjata tukaj svojo pot in se kasneje razrasteta v dvojje simbolnih skrajnosti Balzacovega sveta

idejna zgoščenost v romanu

- Balzacov pogled na družbo in na posameznikov položaj v njej
- db je izhodišče, Pska presoja predvsem s socialnega vidika, pa tudi z moralnega
- dvodelnost sveta (blišč + beda, bogastvo + revščina, svetloba + tema)
- dogajanje: Pariz, 1819
- dve prizorišči: gostišče ge. Vauquerove + pariški saloni; prvo je umazano, zanikrno, zanemarjeno, revno, drugo bleščeče, svet plesov, lepote, denarja – dve skrajnosti socialnega Ž
- usoda vsakogar je razpeta med tema dvema svetovoma
- dilema, ki se pojavi: živeti v dbi ali zunaj nje
- penzion je kraj izven družbe; Čl je tam prezrt, odrinjen, samo še čaka, da bo prišel v nebesa; prebivalci hočejo na vse mogoče načine uiti iz tega okolja, vsi upi so usmerjeni v drugi svet (Rastignac hlepi po salonih, gdč Tailleferova + ga. Couturova bi radi prišli do bogatega Tailleferja, gdč. Michonneau + Poiret vzameta policijski denar, Vautrin se je sem samo zatekel pred policijo, Goriot tudi z mislimi ves čas pri hčerkah)
- gostišče je tako nekakšna prisposoba za vice, ki pa se lahko vsak hip spremeni v pekel – živeti v peklu pomeni pri Balzacu, da si za zmeraj izgnan iz družbe
- db pa je tisti del, kjer Čl zares opazijo, priznajo; šele v db prideš v stik s stvarjo (ženska, lepota, dragocenosti), šele v db se Čl dokončno uresniči
- sredstva za to uresničitev: denar, bogastvo, moč, ugled
- če hočeš v db, se moraš poslužiti teh stvari in ravno zato db ni idiličen kraj – podobna je bojišču
- db je najvišja vrednota, za katero stremijo vsi junaki romana (pa tudi sam avtor)
- trije osrednji junaki: oče, Rastignac, Vautrin
- vodilni vsekakor Goriot (kar kaže tudi sam naslov romana)
- 4 poglavja: v prvem se pojasni njegova zgodba, značaj
- v drugem (središčna oseba R.), tretjem (Vautrin) je Goriot v ozadju
- v 4. spet v središču – smrt, pogreb
- trije junaki predstavljajo troje različnih možnih odnosov posameznika do družbe: R šele vstopa v db, V se je izobčil in v tem stanju vztraja – je zoper db, v boju z njo, G je nekoč že

bil v dbi, ki ga je zaradi okoliščin, tudi po lastni krivdi, izločila, tako da je na njenem skrajnem robu

– vsi trije na nek način krožijo okrog dbe in vstopajo vanjo

– **Rastignac**

– v njem poteze mladega Balzaca + Julien Sorel iz Rdeče in črno

ubog, častiželjen mladenič s podeželja, ki želi priti v družbo, užiti vso razkošje, ugled, priti do moči

– Sorel prihaja iz socialnega in moralnega nihilizma – družine ni spoznal, matere kot dani imel, očeta zasovražil – Rastignac je tu drugačen (ljubeče družinsko okolje)

– tako se sooči z dilemo: slediti družini ali družbi?; v dn je Psk povezan z drugimi, lj se spreminja v nesebičnost (to se zgodi pri sestrah in materi)

– izbrati mora eno, obojega ni mogoče združiti – o tem se prepriča, ko od blizu spoznava meščanske zakone – družina/zakon jim je samo okvir za svobodna, javno znana lj razmerja (ki so tudi povezana z bogastvom, razkošjem, močjo, ugledom)

– R se odloči za družbo, za kar mora žrtvovati dn (izkorišča domače – podobno kot hčerki očeta Goriota)

– **Vautrin:**

– hoče ostati izven db, da bi jo napadel na lastnem terenu; odklanja pravila, postavlja svoja lastna, družbenim nasprotna, zato veljajo za zločinska

– ustvarja zločinsko družino, s katero pogloblja boj z družbo – zoper db postavlja narobe družbo

– tudi cilji, ki jih skuša doseči, so enaki tistim iz prave družbe – denar, moč, oblast

– v naslednjih romanih se Vautrin spremeni v šefa policije

– taji družino, jo odklanja (homoseksualec?)

– **Goriot**

– s socialnega dna se je z marljivostjo, vztrajnostjo, spretnostjo povzpел v visoko družbo (še posebej s hčerkama)

– namesto vloge bogatega tasta, trdno zasidranega v taki družbi, se zgodi nasprotno: sramota, ponižanje, propad

– vzrok za propad je v tem, da je hotel združiti družbo in družino, imeti oboje

– simbol očetovstva, družine

– družina kot vrednota mu pomeni toliko, da se njegova lj sprevrže v boleost, ki ga pogubi

– db in dn ne moreta obstajati skupaj; če se soočita, zmaga družba

– tri temeljne razsežnosti, ki jih izreče že R: pokorščina, boj, upor = družina, družba, Vautrin

– **razkol** skuša premostiti na dva načina: zateče se k rojalizmu in h katolištvu

– monarhična država naj bedi nad družbo, hkrati pa je nanaravnejši varuh družine, saj temelji na družinskih načelih; ob strani naj ji stoji cerkev

– kot mislec in umetnik: vrednote družbe in družine poskuša spraviti na skupen imenovalec: v obeh je prisotna energija (vsi izrazi čl' Ž so izlivi energije) – očetovska lj je prav tako energija kot Vautrinova zločinska sla

– v vsem se skriva energija, zato so življenja, čeprav zelo različna, enako lepa, dobra, človeška; vse, kar je človeško, je enako človeško – Balzac to energijo čuti, je kot nekakšna intuicija